

Stavki

Tomaž
Šalamun

Zoranu Mušiču

Kruh, ki ga umije žganje, ubije kovaču oves.

Plug in zvon,
vata in srce.

Vse, kar sem dal, sem dal proti svoji volji.

Polna čaša ne skriva dna.

●

Beseda je malo, ampak ljubezen je ena.

Kdor ne sliši čevljarja, ne ve za vrata svetega.

Otroke sem iztrošil, da bi rodil žensko.

Plamen krvavi tik pod čelom.
Njegova obleka je obraz.

Lačni ne izbije zoba duši.

Razlika med trakom in črvom je razlika med goro in mastjo.

Polje utripa v tebi in meni.

Dlan moje mize je svetla.

Kje si bil toliko časa, angel varuh?

Zvonovi, ki sem iz njih naredil kite.

V vas doni Miha, sosed, ki je čebele gojil.

V trotoar je prepovedano dihati.

Kar se reče, se ne poje na kruhu.

Tudi z vodo se ne spije. Tam so delfini.

Obroč in pretepač sta pas časti.

Akvareli so vse njive.

Črička vidim v kost. Grlo ni rezerva.

Sunki, ki jih prineseta dež in bič.

Rdeči so pečati, vi ste sivi.

Otrok otroku poje polt.

Biriči hodijo po cesti.

Po cesti drdra voz.

Na soncu ni nobenega mesa.

Ciklični so le prostori med ljudmi.

Jedra se bleščijo v soncu in na vodi.

Narava ne ve, kaj je pod vrati mojega praga.

Kramp, zarit v glavo, je odnos med revolucijo in kostmi.

Kako je izginito ime ženske, ki je hotela zaščititi Trockega!

Telesa umrlih v Dachau me spominjajo na ovsene kosmiče.

Vaši zvoki, prijatelji, ostajajo mrtvi obrazi.

Delavci na cesti kopljejo jarke, gradijo nove hotele.

Molk je kot riž s smetano.

Zrelost je vonj bakra.

Moja zrela leta so na polici v eni torbi.

Hlapec spi v čumnati. Pesnik se s čumnato pokrije.

Dva obraza iste pasme sta tudi bog in mravlja,
petelin in mravlja.

Videl sem svojo deželo v svoji izdaji v svoji roki.

Plavala je na svoji zemlji.

Marone na vogalu Cankarjeve prodaja angel kabale.

Potrpežljivi so samo tisti, ki imajo dober voh.

Kdor zapravi dno, zapravi psihoanalizo.

Teroristi spadajo v deblo.

Ptice spadajo na vejo.

Potres, ki stresa dvorano, je jok drugega.

Jaz sem tu zaradi koncerta.

Izvir je najbolj nerazumljiv.

Ko zgnije sod, ostane obroč okrog mesta.

Umrli je za volanom ob svoji ženi.

Grejmo se v majhnem kupčku, ki je znotraj prhek.

Jezik je lahko samo luč ali napaka.

Nisem zdrobil ladje, da bi se vozil z vlakom.

Črno mehča belo. Milost ne pozna barve kože.

Edino pogled se ne troši.

Jaz sem na zemlji zato, da bom mesto ohranil.

Vsaka obramba domovine je izdaja boga.

Kdor ne stopi v prazno, je sovražnik ljudstva.

Sanje so deblo, do korenin ne pridemo.

Glavniki iz bakra. Misliti in ne raniti.

Katerega leta so prebadali Kalifornijo?

Sinji pastir parnika, ki posluša sinjega pastirja ladje.

Hrup lahko veže tudi oves.

Baloni, ki greste iz moke.

Pesem ne sliši oboda okna.

Vem iz noči glave.

Strelci so preobrazbe.

Slepcu jaše jamo konj.

Kričati reve na svoji strehi.

Oklepaj je od boga.

Jahači so vedno strelci.

Strelci so preobrazbe.

Pokoplji pisma, žena.

Človek ve malo.

Plesti: dve oči prižgani.

Zrak izravna čas za grob.

Obok se usloči na mesto, ki da šapo tigra.

Bazen je polit s krvjo.

V vseh tunelih slišimo maso.

Jezik ne pozna vprašanj, uhanov na črnih ženskah.

Plot na palico nabije suha trava.

Roke podpirajo prosim stavb.

Otrokom brišemo mleko.

Njihov kaj da solza in mleko.

Tudi akrobati sedijo ob tabornem ognju.

Rime so mreže. Hodniki, kjer je preveč letanja.

Pariz, februarja 78

Marksizem in problemi literarnega vrednotenja (V)

Janko
Kos

Potem ko je Oskar Walzel na začetku dvajsetih let bolj mimogrede kot zares sistematično posegel v vrednostno problematiko literature, je prvi izdelani, vsestransko zaokroženi primer literarne aksiologije ponudil Leonhard Beriger v knjigi *Literarno vrednotenje* (Die literarische Wertung, 1938). Delo je zaradi vprašanj, ki jih odpira, še danes zanimivo, čeprav bolj s tem, da opozarja na ključne probleme, kot z načinom, kako jih rešuje. Za njegovo pravo razumevanje je potrebno vedeti, da je izšlo že v času nacionalsocializma, da pa se ga njegove tendence niso dotaknile; včasih je celo kritično do njih. Kljub temu je seveda videti, da izhaja izključno iz nemških neoidealističnih tradicij, ki so bile literarno, moralno in estetsko izrazito konservativne, sklicujoč se hkrati na Goetheja, Schillerja, Nietzscheja in Georgeja. Če upoštevamo še dejstvo, da se vseskozi izogiblje vsakršnim socialnozgodovinskim, zlasti marksističnim vidikom, je jasno, da ostaja znotraj meščanske vrednostne teorije.

To kajpak ni razlog, da ne bi našli v knjigi tudi tez, ki bi jim morali pritrditi, čeprav bi jih formulirali v bistveno drugačni obliki. Takšna je že v uvodu misel, da je vsaka literarna veda — tudi tista, ki hoče biti samo historična — zmeraj tudi vrednotenje in spoznanje vrednosti. Tudi znanstvenik, ki načelno ne želi vrednotiti, vrednoti že s tem, da izbira, grupira avtorje in dela, jim odmerja več ali manj prostora, nazadnje pa tudi sami karakterizaciji nehote vdihne kak vrednostni moment. To stališče sta po drugi svetovni vojni obnovila zlasti René Wellek in Austin Warren v svoji *Teoriji literature* (1942), po bistvu je seveda pravilno, čeprav odpira nemalo problemov. Podobno je z drugo Berigerjevo uvodno tezo, da je umetnina zmeraj nosilec vrednosti, kar pomeni, da so doživljaji ob nji vrednostno opredeljeni.